

Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Den Haag

16 augustus 2004

Ons kenmerk

HO/BL/2004/28760

Uw brief van

Uw kenmerk

Onderwerp

Reactie op verslag schriftelijk overleg over
taakopdracht commissie 'Ruim baan voor talent'

Hierbij doe ik u de reactie toekomen op het verslag van het schriftelijk overleg over de taakopdracht van de Commissie 'Ruim baan voor talent'.

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Mark Rutte

29 410 Hoger Onderwijs en Onderzoek Plan

Nr. Verslag van een schriftelijk overleg
Vastgesteld d.d. ...

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap¹ hebben enkele fracties de behoefte over de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 4 juni 2004 (Kamerstuk) inzake de taakopdracht Commissie 'Ruim baan voor talent' en verdere stappen in verband met selectie en collegegelddifferentiatie enkele vragen en opmerkingen voor te leggen. Bij brief van ... heeft de minister deze beantwoord.

De voorzitter van de commissie
Cornielje

Griffier van de commissie
De Kler

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties**1. Inleiding**

De leden van de CDA-fractie hebben met gemengde gevoelens kennisgenomen van de taakopdracht van de Commissie 'Ruim baan voor talent'. Deze commissie zal zich gaan buigen over de experimenten met toelating en collegegelddifferentiatie voor specifieke opleidingen met een erkende evidente meerwaarde.

De leden van de VVD-fractie hebben met instemming kennisgenomen van de instelling van de Commissie 'Ruim baan voor talent'. De leden van deze fractie hebben er nog een enkele vraag en opmerking bij. Deze leden zien het instellen van de Commissie als een vervolgstap na het debat over het Hoger Onderwijs en Onderzoeksplan (HOOP). Zij beschouwen het tevens als onderdeel van het stappenplan waar om gevraagd wordt in de motie-Tichelaar c.s. (Kamerstuk 29410, nr. 4)

De leden van de SP-fractie zijn tegen experimenten rondom selectie en collegegelddifferentiatie. Indien er zoals het kabinet wenst toch experimenten plaatsvinden, dan is duidelijkheid gewenst over wat het kabinet verstaat onder 'door mij aangewezen opleidingen met een erkende meerwaarde'.

Ook de leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de voorstellen omtrent de experimenten in het hoger onderwijs die betrekking hebben op selectie en collegegelddifferentiatie. Deze leden hebben daarnaast een aantal vragen en opmerkingen over de fasering, de personele invulling, de taakopdracht en de financiën.

2. Nadere invulling van 'erkende evidente meerwaarde'

In de aangenomen motie Joldersma bij de behandeling van het HOOP heeft de Kamer het kabinet gevraagd de begrippen 'specifieke opleidingen' en 'erkende evidente meerwaarde' nader uit te werken en deze aan de Kamer voor te leggen voordat tot experimenteren over wordt gegaan. Tevens heeft de staatssecretaris bij de behandeling van het HOOP toegezegd bij de taakopdracht voor de Commissie Ruim Baan voor Talent de kaders voor specifieke opleidingen met erkende evidente meerwaarde aan te zullen geven. Uit de instellingsbeschikking en de toelichting daarop blijkt dat deze kaders ontbreken

en dat instellingen en commissie 'carte blanche' krijgen bij het bepalen van de meerwaarde van een opleiding. De leden van de CDA-fractie vinden dat het kabinet hiermee niet voldoet aan de toezegging die is gedaan tijdens de behandeling van het HOOP en de motie die daarbij is aangenomen. Zij verzoeken het kabinet de randvoorwaarden te expliciteren waarbinnen de instellingen initiatieven op het gebied van 'meerwaarde' kunnen indienen en het kader waarbinnen de commissie deze initiatieven moet beoordelen.

Volgens de leden van de CDA-fractie heeft erkende evidente meerwaarde betrekking op zaken die 'extra' waarde aan de opleiding geven buiten de bestaande accreditatievoorwaarden, bekostigingsvoorwaarden of prestatiecriteria. Wel kan erkende evidente meerwaarde overeenkomen met de bijzondere kwaliteitskenmerken waarmee de instelling zich wil profileren en waarvoor zij het Nederlands Vlaams Accreditatieorgaan (NVAO) kan vragen daar een beoordeling aan te koppelen. Verder is een onderscheid te maken tussen erkende meerwaarde van bacheloropleidingen en van masteropleidingen. Bovendien verschillen de criteria voor erkende evidente meerwaarde voor selectie en voor collegegelddifferentiatie. Graag horen deze leden van het kabinet of zij met deze onderscheidingen in kunnen stemmen.

De leden van de VVD-fractie wijzen erop dat in het regeerakkoord van Balkenende I wordt gesproken van 'specifieke opleidingen' met een 'erkende evidente meerwaarde'. De omschrijving 'erkende evidente meerwaarde' heeft echter geen nadere uitleg gekregen in het Hoofdlijnenakkoord, stellen deze leden. Tijdens het nota-overleg over het HOOP (Kamerstuk 29410, nr. 16) is ingegaan op deze omschrijving en afgesproken dat die nadere invulling krijgt.

Ook de leden van de SP- en de D66-fractie informeren naar de criteria die de commissie 'Ruim baan voor talent' gaat hanteren bij haar toetsing. De leden van deze fracties vragen of uit de zin: 'de financiële ondersteuning is mede bedoeld om de "meerwaarde" tot stand te brengen', afgeleid kan worden dat er nog geen opleidingen bestaan die deze meerwaarde bezitten. De leden van de SP-fractie vragen of meerwaarde alleen tot stand kan komen met financiële ondersteuning. Wat moet worden verstaan onder 'potentie voor positieve uitstralingseffecten'? Zijn deze effecten kwantificeerbaar? Zo ja, hoe kunnen ze worden gemeten, willen deze leden weten. De leden van de D66-fractie vragen of, indien de criteria op dit moment nog niet zijn geformuleerd, het in de bedoeling ligt dat de commissie zelf criteria gaat ontwikkelen die vervolgens bekend worden gemaakt. Op welk moment zullen de criteria vast staan, zo vragen deze leden.

3. Karakter van de experimenten

De leden van de CDA-fractie hebben nog een aantal specifieke vragen bij de invulling van de experimenten. Het is onduidelijk of deze het karakter zullen krijgen van 'pilots' of dat met de experimenten wordt beoogd daadwerkelijk de effecten van collegegelddifferentiatie en toelatingsbeleid te onderzoeken. Wanneer sprake is van het eerste geval dan is het des te belangrijker dat het kabinet heldere kaders voor specifieke opleidingen met erkende evidente meerwaarde stelt. Via de pilots worden bepaalde opleidingen immers in een 'first mover' positie geplaatst en hebben zij de mogelijkheid een concurrentievoorsprong te ontwikkelen, terwijl de andere opleidingen op achterstand komen te staan. Mede gelet op het feit dat alleen specifieke opleidingen in aanmerking kunnen komen voor collegegelddifferentiatie en selectie heeft dit grote consequenties voor de andere opleidingen. In het tweede geval van praktijkexperimenten zal het nodig zijn een onderzoekssetting te creëren met controlegroepen. Er zal niet sprake zijn van een simulatie, maar van een praktijkexperiment waardoor de effecten zich direct in de werkelijkheid zullen voordoen. In verband met de keuze van de controlegroep is het erg van belang welke experimenten zullen worden toegestaan. Zowel bij pilots als bij daadwerkelijke experimenten is sprake van ingrijpen in een werkelijkheid die moeilijk terug te draaien is. Dat vraagt om een zeer zorgvuldige voorbereiding binnen heldere kaders.

De leden van de D66-fractie vragen aan wat voor soort experimenten wordt gedacht bij de financiële prikkels om studenten te stimuleren voor een bepaalde opleiding te kiezen?

4. Fasering en personele invulling

De leden van de CDA-fractie willen graag op de hoogte worden gehouden van de ingediende initiatieven en de beoordeling daarvan. In de fasering zou een nadere uitwerking van het kader voor het bepalen van specifieke opleidingen met erkende evidente meerwaarde moeten worden opgenomen gelet op de toezegging van de behandeling van het HOOP.

De leden van de D66-fractie zijn het eens met het kabinet dat het verstandig is om in 2004-2005 nog binnen de grenzen van de huidige wet te experimenteren. De leden van deze fractie hebben tijdens de behandeling van het HOOP sterk aangedrongen op zorgvuldigheid bij het invoeren van de door deze leden gewenste flexibilisering omtrent selectie en collegegelddifferentiatie. Zij zijn dan ook blij dat ervoor gekozen is om niet hals over kop alle remmen los te gooien zoals door anderen tijdens dat debat werd voorgesteld. Heeft het kabinet al een idee van de omvang van de initiatieven die in 2004-2005 genomen zullen worden? Op welke gronden zijn de respectievelijke commissieleden verzocht plaats te nemen in de commissie, zo vragen deze leden. Is het overigens praktisch nog wel mogelijk dat de commissie initiatieven voor het studiejaar 2004/05 gaat beoordelen? Immers als universiteiten en hogescholen die initiatieven willen starten en dat op tijd bij hun (aankomend) studenten bekend willen maken, is haast geboden. Zijn er termijnen waarbinnen de commissie gaat reageren? Zijn universiteiten en hogescholen vrij om ook zonder het oordeel van de commissie van start te gaan met deze initiatieven? Het gaat immers om initiatieven die binnen de huidige wet passen? Welke middelen staan de commissie ter beschikking om de afwijzing van een voorstel te effectueren, zo vragen de leden van deze fractie.

5. Taakopdracht

De leden van de VVD-fractie wijzen erop dat de Commissie 'Ruim baan voor talent' de komende jaren gaat beoordelen welke experimenten met collegegelddifferentiatie en selectie worden begeleid. De leereffecten van deze experimenten kunnen worden gebruikt bij de wetswijziging die momenteel wordt voorbereid en die collegegelddifferentiatie en -selectie mogelijk maakt. Echter, om die experimenten ook juridisch te legitimeren is een zogenaamde 'experimenteerwet' noodzakelijk. Dat is althans wat de leden van voornoemde fractie opmaken uit de voorliggende brief. De Commissie "Ruim baan voor talent" zal op basis van die experimenteerwet haar taken nader invullen. Hebben de leden van deze fractie goed begrepen dat de invulling en afbakening van het begrip 'evident erkende meerwaarde' volgt in de 'experimenteerwet'? Dat betekent dat experimenten worden ingezet en beoordeeld op basis van die afbakening en dat derhalve niet is gekozen voor het omschrijven van het begrip 'erkende evidente meerwaarde' in de taakomschrijving van de Commissie, zo stellen de leden vast. Ook willen de aan het woord zijnde leden weten of zij het goed begrepen hebben dat de Commissie op basis van de experimenten - en ter completering van het uiteindelijke wetsvoorstel dat selectie en differentiatie mogelijk maakt - de Commissie een oordeel geeft over de experimenten. Wordt de Commissie ook gevraagd een oordeel te geven over de invulling van de term 'erkende evidente meerwaarde'? De leden van deze fractie zouden dit zeer op prijs stellen omdat op die manier de 'opbrengst' van de experimenten maximaal wordt. Immers, het politiek uitgangspunt om te gaan werken met het begrip 'erkende evidente meerwaarde' kan op die manier in de praktijk worden getoetst. De bruikbaarheid van de terminologie zelf moet immers naar de mening van de leden van voornoemde fractie ook onderdeel van politieke besluitvorming zijn.

De leden van de SP-fractie zijn van mening, dat het 'ontwikkelen van toelatingsvormen' consequenties heeft voor het Centraal Schriftelijk Examen (CSE) en de schoolonderzoeken in het voortgezet onderwijs. Kan worden aangegeven, welke consequenties het kabinet dienaangaande verwacht en hoe hierover met het veld wordt overlegd?

Ook de leden van de D66-fractie hechten eraan dat de commissie in het beoordelen van nieuw te ontwikkelen toelatingsvormen een relatie legt met het centraal schriftelijk eindexamen. In veel landen zijn toelatingsexamens ontwikkeld bij gebrek aan een centraal toetsmechanisme en niveauselectie tijdens de middelbare schoolperiode. De leden van de fractie van D66 vindt het niet wenselijk en

inefficiënt wanneer er een stapeling van toetsmomenten zou optreden. Een eventuele inflatie van het centraal schriftelijk eindexamen en de gevolgen die dat heeft voor het voortgezet onderwijs moet worden betrokken in de uiteindelijke beoordeling van nieuwe toelatingsvormen. In dit verband vragen zij of ook wordt gedacht aan experimenten waarbij selectie gedurende het eerste jaar vorm krijgt in plaats van selectie aan de poort? Bijvoorbeeld via het aanbieden van extra vakken of extra begeleiding?

De leden van de D66-fractie vragen tevens op welke wijze het werk van de commissie wordt verbonden met het werk van het NVAO? Het NVAO heeft immers zicht op de kwaliteit van alle opleidingen in Nederland en kan dan ook een nuttige rol vervullen bij het bepalen of een opleiding al dan niet evidente meerwaarde biedt. Waarom is niet besloten om het NVAO een formele rol te geven in het bepalen van de evidente meerwaarde? De commissie zal uiteindelijk ook nagaan of de meerwaarde ook daadwerkelijk wordt geboden. Op welke wijze zal dit gebeuren? Zullen er visitaties plaats vinden? Wordt gebruik gemaakt van de oordelen van studenten en werkgevers? Op welke wijze zal de expertisefunctie van de commissie vorm krijgen? Komt er een telefoonnummer of een website waar mensen met een toelatingvraag terecht kunnen? Vanaf wanneer zal dit operationeel zijn?

6. Financiën

De leden van de D66-fractie hebben de volgende vragen bij de financiering van de commissie. Wat is het maximumbudget dat de commissie ter beschikking staat? Is er per post zoals genoemd in artikel 5 lid 2 een maximum ingesteld? In artikel 5 lid 3 staat dat op de leden van de commissie het reisbesluit en het vacatiegeldenbesluit van toepassing is tenzij anders overeengekomen. Zijn er andere overeenkomsten en zo ja, hoe luiden die? Onder welke post vallen de kosten van de commissie op de begroting van OCW? Horen deze kosten bij de €5 miljoen zoals die voor 2004-2005 zijn gereserveerd voor experimenten?

II Reactie

1. Inleiding

Met belangstelling heb ik kennis genomen van het verslag van het schriftelijk overleg naar aanleiding van de brief over de taakopdracht van de commissie 'Ruim baan voor talent'. Hierbij doe ik u de beantwoording van de daarin gestelde vragen toekomen.

2. Nadere invulling van 'erkende evidente meerwaarde'

De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat het kabinet met de toezending van de taakopdracht van de Commissie 'Ruim baan voor talent' niet voldoet aan de toezegging die is gedaan tijdens de behandeling van het HOOP en de motie van het lid Joldersma, die daarbij is aangenomen over het uitwerken van de begrippen 'specifieke opleidingen' en 'erkende evidente meerwaarde'. Zij verzoeken het kabinet de randvoorwaarden te expliciteren waarbinnen de instellingen initiatieven op het gebied van 'meerwaarde' kunnen indienen en het kader waarbinnen de commissie deze initiatieven moet beoordelen.

Een eerste kader voor de door de CDA-fractie gevraagde randvoorwaarden, waarbinnen de instellingen initiatieven op het gebied van 'meerwaarde' kunnen indienen en waarbinnen de commissie deze initiatieven moet beoordelen, is neergezet in de taakopdracht van de commissie. Daarin is het begrip "erkende evidente meerwaarde" op twee manieren afgebakend. Ten eerste gaat het om opleidingen die iets extra's bieden ten opzichte van reguliere opleidingen en die zich vanwege kwaliteit onderscheiden. Ten tweede dienen instellingen de meerwaarde te kunnen onderbouwen en moet het mogelijk zijn om na te gaan of deze meerwaarde ook daadwerkelijk geboden wordt. De commissie heeft deze criteria inmiddels nader uitgewerkt in een beoordelingskader, dat als bijlage bij deze antwoorden is

toegevoegd. Het beoordelingskader is gelijktijdig met de verzending van deze antwoorden gestuurd naar de universiteiten en hogescholen, zodat de instellingen daarmee rekening kunnen houden bij de verdere formulering van hun voorstellen voor initiatieven en experimenten.

De leden van de CDA-fractie vragen of het kabinet kan instemmen met het onderscheid tussen erkende evidente meerwaarde van bacheloropleidingen en van masteropleidingen en dat er ook verschillen zijn tussen de criteria voor erkende evidente meerwaarde voor selectie en voor collegegelddifferentiatie. Het kabinet stemt in met beide door de leden van CDA-fractie genoemde verschillen. In haar beoordelingskader maakt de commissie onderscheid tussen erkende evidente meerwaarde van bacheloropleidingen en van masteropleidingen. Meerwaarde in de bachelorfase heeft vooral te maken met de manier waarop de opleiding tegemoet komt aan het doel van de bachelorfase in relatie tot de heterogeniteit onder de studentenpopulatie, zowel wat betreft de capaciteiten en vooropleiding van de student als de belangstelling van de student. In de masterfase zal meerwaarde meer dan in de bachelorfase betrekking hebben op de voorbereiding op een specifiek beroep of op wetenschappelijk onderzoek in relatie tot differentiatie in het onderwijsaanbod.

De commissie gaat ook nader in op het verschil in meerwaarde voor selectie en voor collegegelddifferentiatie. De principes achter erkende evidente meerwaarde zijn, aldus de commissie, in beginsel van toepassing bij zowel selectie als collegegelddifferentiatie. Maar de afweging of de erkende evidente meerwaarde van de opleiding collegegelddifferentiatie dan wel selectie rechtvaardigt kan verschillend zijn. Zo moet er bij experimenten met collegegeldverhoging sprake zijn van een aantoonbare relatie tussen de meerwaarde van de opleiding en de extra kosten, bovenop het wettelijk collegegeld, die de student moet betalen. Voor experimenten met selectie zal er een verband moeten zijn tussen de wijze van selectie en de meerwaarde (bijvoorbeeld in de zin van zwaarte en inrichting) van de opleiding. In het beoordelingskader van de commissie zijn deze verschillen tot uitdrukking gebracht.

De leden van de SP- en D66-fractie vragen of uit de zin "de financiële ondersteuning is mede bedoeld om de 'meerwaarde' tot stand te brengen" afgeleid kan worden dat er nog geen opleidingen bestaan die deze meerwaarde bezitten. De leden van de SP-fractie vragen verder of meerwaarde alleen tot stand kan komen met financiële ondersteuning.

Met de aangehaalde zin wordt niet bedoeld dat er in het Nederlandse hoger onderwijs nog geen opleidingen zouden bestaan die iets extra's bieden ('meerwaarde') ten opzichte van reguliere opleidingen. De subsidie heeft mede tot doel een opleiding in het kader van de experimenten eenmalig te ondersteunen in het (verder) ontwikkelen van meerwaarde. Het is niet zo, dat meerwaarde alleen tot stand kan komen met financiële ondersteuning. Wel heeft een opleiding meer mogelijkheden om in kwaliteit (en dus mogelijk ook in 'evidente meerwaarde') te investeren naarmate de opleiding over meer financiële middelen beschikt.

Verder vragen deze leden wat moet worden verstaan onder "potentie voor positieve uitstralingseffecten", of deze effecten kwantificeerbaar zijn, en zo ja, hoe ze kunnen worden gemeten. Het is de bedoeling dat niet alleen de opleiding zelf van het experiment leert, maar dat ook andere opleidingen iets van het experiment kunnen opsteken. Het experiment moet in principe kunnen leiden tot een voorbeeld, dat ook kan worden toegepast in de praktijk van andere geïnteresseerde opleidingen. Ik kan mij voorstellen dat dit eisen stelt aan de omvang, opzet en aanpak van het experiment. Een kleinschalig experiment bij een opleiding met een afwijkende doelgroep zou bijvoorbeeld minder geschikt kunnen zijn. Terwijl bijvoorbeeld een experiment waarbij een selectie-instrument wordt ontwikkeld dat ook bij andere opleidingen ingezet kan worden meer geschikt zou kunnen zijn. De commissie zal bij de beoordeling van de voorstellen voor de experimenten moeten beoordelen in hoeverre deze "potentie voor positieve uitstralingseffecten" aanwezig is. Aangezien maar een beperkt aantal experimenten gesubsidieerd kan worden, is het van belang dat die experimenten een voorbeeldfunctie vervullen voor andere opleidingen. Deze effecten zijn niet kwantificeerbaar.

De leden van de D66-fractie vragen of, indien de criteria die de commissie gaat gebruiken bij haar toetsing op dit moment nog niet zijn geformuleerd, het in de bedoeling ligt dat de commissie zelf

criteria gaat ontwikkelen die vervolgens worden bekend gemaakt. Op welk moment zullen de criteria vast staan, zo vragen deze leden.

De criteria voor subsidie voor de experimenten zijn bekendgemaakt in een brief aan de instellingen van 4 juni 2004. Deze zijn door de commissie nader uitgewerkt in een beoordelingskader dat eveneens aan de instellingen bekend is gemaakt en dat als bijlage aan deze antwoorden is toegevoegd. De mogelijkheid bestaat om een tweede ronde experimenten te starten. Aanleiding hiervoor kan bijvoorbeeld zijn dat er met betrekking tot een bepaald onderwerp nog onvoldoende goede voorstellen door de instellingen zijn ingediend. De beslissing over een tweede ronde experimenten zal ik baseren op advisering daarover door de commissie 'Ruim baan voor talent'.

3. Karakter van de experimenten

De leden van de CDA-fractie vragen of de experimenten het karakter zullen krijgen van "pilots" of dat met de experimenten wordt beoogd daadwerkelijk de effecten van collegegelddifferentiatie en toelatingsbeleid te onderzoeken (praktijkexperimenten). De leden van de CDA-fractie menen dat in het geval van "pilots" heldere kaders voor "erkende evidente meerwaarde" des te belangrijker zijn, terwijl in het geval van praktijkexperimenten een onderzoeksetting met controlegroepen nodig zal zijn. De experimenten hebben vooral een leerfunctie. Zij zijn bedoeld om duidelijker zicht te krijgen op de effecten van selectie en collegegelddifferentiatie. Daarbij zullen zij inzicht moeten bieden in de mogelijkheden om evidente meerwaarde van opleidingen te realiseren en aan te tonen. De experimenten en de subsidies voor de experimenten hebben daarnaast als doel daadwerkelijk meerwaarde in opleidingen en toelatings- en selectie-instrumenten te ontwikkelen. Het karakter van de experimenten sluit daarmee zowel aan bij het beeld dat de leden van de CDA-fractie hebben van "praktijkexperimenten" als bij het beeld dat deze leden hebben van "pilots". Het gaat er in de experimenten om dat de effecten van selectie en collegegelddifferentiatie aantoonbaar zijn. Dat kan door in de experimenten te werken met aparte controlegroepen dan wel met historische gegevens, die als "controle" fungeren.

Het kabinet is het eens met de opmerking van de leden van de CDA-fractie dat bepaalde opleidingen via de experimenten in een *first mover* positie kunnen worden geplaatst en de mogelijkheid hebben een concurrentievoorsprong te ontwikkelen ten opzichte van andere opleidingen. Eén van de doelen van de toepassing van selectie en collegegelddifferentiatie is om de concurrentiekracht van Nederlandse universiteiten en hogescholen te versterken, vooral in internationaal opzicht. Dit is echter nog niet het doel van de experimenten; daarin gaat het om meer te leren van de effecten van deze instrumenten op kwaliteit en toegankelijkheid en van de concrete betekenis van erkende evidente meerwaarde. Mocht tijdens de experimenteerfase blijken dat opleidingen via de experimenten een concurrentievoorsprong ontwikkelen en mocht dit tot ongewenste effecten leiden (bijvoorbeeld kwaliteitsvermindering van opleidingen, die niet meedoen aan de experimenten), dan zal de overheid op dat moment besluiten of en zo ja, in welke vorm bijsturing nodig is.

De leden van de D66-fractie vragen aan wat voor soort experimenten wordt gedacht bij de financiële prikkels om studenten te stimuleren voor een bepaalde opleiding te kiezen. Ik denk met name aan experimenten met bètabeurzen, zoals zijn genoemd in het kader van de Tweede Kamer-behandeling van het Deltaplan Bèta en Techniek. Het gaat dan om extra beurzen voor studenten, die een bepaalde opleiding kiezen, waarin vergroting van de instroom van studenten wenselijk is vanwege behoeften van de arbeidsmarkt. De bètabeurs kan uitgekeerd worden in een vorm die aantrekkelijk is voor (aanstaande) studenten, bijvoorbeeld in de vorm van een studiereis. In een brief van 15 juli jl. zijn de universiteiten en hogescholen geïnformeerd over het experiment met bètabeurzen en de mogelijkheid om voor subsidie in aanmerking te komen. Naast bèta- en techniekstudies, zijn dergelijke prikkels ook denkbaar bij andere studies die relevant zijn om de tekorten op de arbeidsmarkt op te lossen, zoals bij de talenstudie Duits. Over de keuze van de opleidingen, die bij dit experiment betrokken worden, zal nadere afstemming plaatsvinden met de VSNU en de HBO-raad.

4. Fasering en personele invulling

De leden van de D66-fractie vragen of het kabinet al een idee heeft van de omvang van de initiatieven die in 2004-2005 genomen zullen worden? Is het overigens nog wel mogelijk, zo vragen deze leden, dat de commissie initiatieven voor het studiejaar 2004-2005 gaat beoordelen? Zijn er termijnen, waarbinnen de commissie gaat reageren? Zijn universiteiten en hogescholen vrij om ook zonder het oordeel van de commissie van start te gaan met deze initiatieven? Welke middelen staan de commissie ter beschikking om de afwijzing van een voorstel te effectueren, zo vragen de leden van deze fractie.

De initiatieven in 2004-2005 spelen zich af binnen de grenzen van de huidige wet. Universiteiten en hogescholen zijn dus vrij om ook zonder het oordeel van de commissie daarmee te starten. Het oordeel van de commissie over de voorstellen voor initiatieven in 2004-2005 is alleen relevant voor mijn besluitvorming over welk initiatief subsidie krijgt. Er zijn nog geen indicaties van de omvang van de initiatieven in 2004-2005. De voorstellen voor deze initiatieven moeten zijn ingediend vóór 15 september a.s. De commissie heeft daarna enkele weken voor de beoordeling. Zoals ook blijkt uit de brief aan de instellingen van 4 juni 2004, is het de bedoeling dat de beoordelingen voor de initiatieven in 2004-2005 in oktober 2004 bekend worden gemaakt en dat een eerste beoordeling van de voorstellen voor experimenten in 2005-2006 voor 1 december 2004 wordt afgerond. Daarna is er, zoals ik al eerder opmerkte, de mogelijkheid voor een tweede ronde van experimenten. Besluitvorming daarover zal plaatsvinden naar aanleiding van het advies van de commissie over de eerste ronde experimenten.

Ik ga ervan uit dat de commissie binnen de genoemde termijn tot een beoordeling kan komen. Het gaat voor 2004-2005 om initiatieven die voorbereiden op de experimenten. Het kan bijvoorbeeld gaan om het ontwikkelen van een toelatingstest. Het verbinden van rechtsgevolgen aan de afname van een dergelijke test is niet aan de orde in de initiatieven van 2004-2005.

5. Taakopdracht

De leden van de VVD-fractie vragen of zij goed hebben begrepen dat de invulling en afbakening van het begrip "erkende evidente meerwaarde" in de "experimenteerwet" volgt. Zij willen weten of experimenten worden ingezet en beoordeeld op basis van die afbakening en derhalve niet is gekozen voor het omschrijven van het begrip "erkende evidente meerwaarde" in de taakomschrijving van de commissie.

Kortheidshalve verwijs ik naar de beantwoording van de vragen van de leden van de CDA-fractie in paragraaf 2 *Nadere invulling van 'erkende evidente meerwaarde'*. De afbakening van het begrip 'erkende evidente meerwaarde' vindt plaats in de taakopdracht en het beoordelingskader van de commissie. Op basis van deze afbakening worden experimenten ingezet.

De leden van de VVD-fractie vragen of zij het goed begrepen hebben dat de commissie op basis van de experimenten een oordeel geeft over de experimenten en of de commissie ook gevraagd wordt een oordeel te geven over de invulling van de term "erkende evidente meerwaarde".

Inderdaad geeft de commissie een oordeel over de experimenten en over de "erkende evidente meerwaarde" in de experimenten. In de taakopdracht van de commissie is opgenomen dat de commissie de voorstellen voor experimenten toetst op de aanwezigheid van "erkende evidente meerwaarde" bij de desbetreffende opleidingen. Verder zal de commissie het verloop van de experimenten monitoren, waarbij nagegaan wordt of de "erkende evidente meerwaarde" ook daadwerkelijk aangeboden wordt.

De leden van de SP-fractie en van de D66-fractie vragen of kan worden aangegeven welke consequenties het kabinet verwacht voor het Centraal Schriftelijk Examen en de schoolonderzoeken in het voortgezet onderwijs, en hoe hierover met het veld wordt overlegd.

Ik verwacht geen consequenties voor het Centraal Schriftelijk Examen en de schoolonderzoeken in het voortgezet onderwijs. In dit antwoord maak ik een onderscheid tussen de gevolgen van de experimenten met flexibele toelating en de gevolgen van de experimenten met selectie van studenten. Doel van de eerstgenoemde experimenten is niet om toe te groeien naar een situatie waarin instellingen gemakkelijk studenten kunnen inschrijven die niet aan wettelijke vooropleidingseisen

voldoen. Beoogd wordt in die uitzonderingsgevallen waarin een student over een niveau beschikt dat tenminste gelijkwaardig is aan het diploma mbo niveau 4, dan wel het havo- of vwo-diploma, de instelling de ruimte te geven deze student tot een opleiding toe te laten. Daarbij zal het in de regel ook niet mogelijk zijn aan het gelijkwaardige niveau te voldoen als er geen sprake is van "elders verworven competenties". Ik denk dan ook vooral aan personen die een mbo-3 opleiding hebben afgerond en werkervaring hebben, maar nog geen 21 jaar zijn waardoor zij niet in aanmerking komen voor het afleggen van een colloquium doctum. De experimenten moeten uitwijzen of het mogelijk is met autoriteit het vereiste niveau te meten. Het gaat dan om toetsen waarin de reguliere vooropleidingseisen waar mogelijk vertaald worden in competenties, zodat competenties die buiten de school zijn opgedaan en niet gerelateerd zijn aan een specifiek schoolvak, kunnen worden getest. Bij experimenten met selectie van studenten voor opleidingen met een erkende evidente meerwaarde gaat het om het toetsen van vaardigheden die relevant zijn voor het volgen van de desbetreffende opleiding. Mij staat een verbreding voor ogen van wat er al in de praktijk aan selectie gebeurt. Ook nu vindt er feitelijk selectie plaats, bijvoorbeeld decentrale toelating bij numerus fixus opleidingen of toelating tot het *University College* in Utrecht. Dat neemt niet weg dat selectie alleen mogelijk wordt bij opleidingen met een erkende evidente meerwaarde, zodat voor het grootste deel van het hoger onderwijs ook in de toekomst het diploma mbo niveau 4, het havo- of vwo-diploma volstaat.

De commissie gaat over deze onderwerpen overleg voeren met het onderwijsveld. Gelet op het bovenstaande is het van groot belang dat er in elk geval overleg wordt gevoerd met het VO-veld. Aan de taakopdracht van de commissie zal een addendum worden toegevoegd, waarin overleg met het VO expliciet aan de commissie wordt opgedragen. In het bestuurlijk overleg dat ikzelf regulier voer met de onderwijskoepels zullen deze onderwerpen eveneens aan de orde komen.

Het kabinet is het eens met de opmerking van de leden van de D66-fractie, dat het niet wenselijk en inefficiënt is wanneer er stapeling van toetsmomenten zou optreden. Bij veel opleidingen vinden nu al toelatingsonderzoeken en intakegesprekken plaats, dus de experimenten zullen voor een deel betrekking hebben op uitbreiding en verbetering van een bestaande praktijk. Bij experimenten met flexibele toelating gaat het daarbij niet om een extra toets, maar om een toets, waarvan de uitslag mogelijk een vervanging kan zijn van het ontbrekend diploma van de wettelijk vereiste vooropleiding. Bij de selectie zal de student moeten worden getoetst op de geschiktheid voor een opleiding met erkende evidente meerwaarde. Omdat een dergelijke opleiding iets extra's biedt bovenop een reguliere opleiding, wordt de student, die tot een dergelijke opleiding wenst te worden toegelaten, getoetst op kennis, vaardigheden en motivatie, die nog niet zijn getoetst in het kader van het centraal schriftelijk eindexamen, maar wel relevant zijn voor de opleiding met meerwaarde. Het is zeker niet de bedoeling dat de kennis en vaardigheden, die aan de orde zijn bij het centraal schriftelijk eindexamen, opnieuw worden getoetst, voordat een student tot een ho-opleiding wordt toegelaten.

De leden van de D66-fractie vragen of ook gedacht wordt aan experimenten waarbij selectie gedurende het eerste jaar vorm krijgt in plaats van selectie aan de poort, bijvoorbeeld via het aanbieden van extra vakken of extra begeleiding.

Instellingen hebben op grond van de wet al de mogelijkheid van verwijzing en selectie aan het eind van de propedeutische fase. In de experimenten zal daarom de nadruk liggen op selectie aan de poort. Denkbaar is wel dat er voorstellen worden ingediend voor betekenisvolle initiatieven of experimenten rondom selectie gedurende het eerste jaar, zoals de leden van de D66-fractie vragen, en dat deze na positieve beoordeling van de commissie als zodanig van start gaan.

De leden van de D66-fractie vragen op welke wijze het werk van de commissie wordt verbonden met het werk van de NVAO. Zij wijzen erop dat de NVAO een nuttige rol kan vervullen bij het bepalen of een opleiding al dan niet evidente meerwaarde biedt.

Terecht merken de leden van de D66-fractie op, dat de NVAO een rol van betekenis kan vervullen bij het bepalen van de evidente meerwaarde. De opleiding kan in het kader van accreditatie bijzondere kwaliteitskenmerken aangeven. De beoordeling daarvan door de NVAO komt tot uiting in het accreditatierapport. Op die manier wordt concrete invulling gegeven aan het onderdeel 'erkend' in het begrip 'erkende evidente meerwaarde'. Daarnaast zijn andere vormen van erkenning van evidente meerwaarde denkbaar, bijvoorbeeld visitatierapporten of *rankings*.

De leden van de D66-fractie vragen op welke wijze de expertisefunctie van de commissie vorm krijgt en of er een telefoonnummer of een website komt waar mensen met een toelatingsvraag terecht kunnen. Zij vragen wanneer dit operationeel zal zijn.

De commissie richt haar focus voorlopig, d.w.z. voor het resterend deel van dit kalenderjaar, op het beoordelen van de voorstellen voor experimenten. Daarnaast zal de commissie overleg voeren met deskundigen en de koepels voor onderwijs en werkgevers. Ook nemen leden van de commissie deel aan conferenties en symposia over onderwerpen, die voor het werk van de commissie relevant zijn.

Tenslotte zal de commissie voor januari 2005 een eerste rapportage van haar bevindingen uitbrengen. Voor de langere termijn is de expertisefunctie nog niet uitgewerkt. De suggestie van de website zal aan de commissie worden meegegeven. De commissie is bereikbaar via haar secretariaat op het ministerie van OCW. Mensen met een toelatingsvraag kunnen voornamelijk daar terecht.

6. Financiën

De leden van de D66-fractie vragen wat het maximum budget is dat de commissie ter beschikking staat. Zij vragen of er andere overeenkomsten dan het vacatiegeldenbesluit en reisbesluit van toepassing zijn en onder welke post de kosten van de commissie op de begroting van OCW vallen. Zij willen weten of deze kosten bij de € 5 miljoen horen zoals die voor 2004-2005 zijn gereserveerd voor experimenten.

Er zijn voornamelijk geen andere overeenkomsten van toepassing dan het vacatiegeldenbesluit en reisbesluit. Ik ga uit van een totaal financieel beslag van de commissie van € 25.000 per jaar. Dat is exclusief de kosten voor discussiebijeenkomsten die de commissie wil organiseren, nader onderzoek dat de commissie wil laten uitvoeren, of andere activiteiten die de commissie van belang acht voor een gedegen uitoefening van haar taken. Besluitvorming over die kosten zal plaatsvinden op grond van een door de commissie ingediende begroting. De kosten van de commissie worden gedekt uit artikel 6 van de OCW-begroting, maar komen niet ten laste van de € 5 miljoen, die is gereserveerd voor de initiatieven in 2004-2005.